

HER OG DER

TUREN GÅR TIL

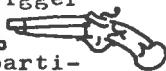
HEATHERHILL I NORDSJÆLLAND

Mellem Rågeleje og Vejby Strand i Nordsjælland ligger som et af københavnernes åndehuller et lille stykke natur af overraskende jysk præg. Langs sandede marker står snorlige læhegn af sort fyr og gran. Ud mod Kattegatskysten ligger store bakker med lyng og stridt græs. Da man skulle optage en film om røverne fra Rold, sparede man en tur til Jylland og filmede løs i det lille reserve-Jylland, der kun ligger 60 km fra rådhuspladsen i København.

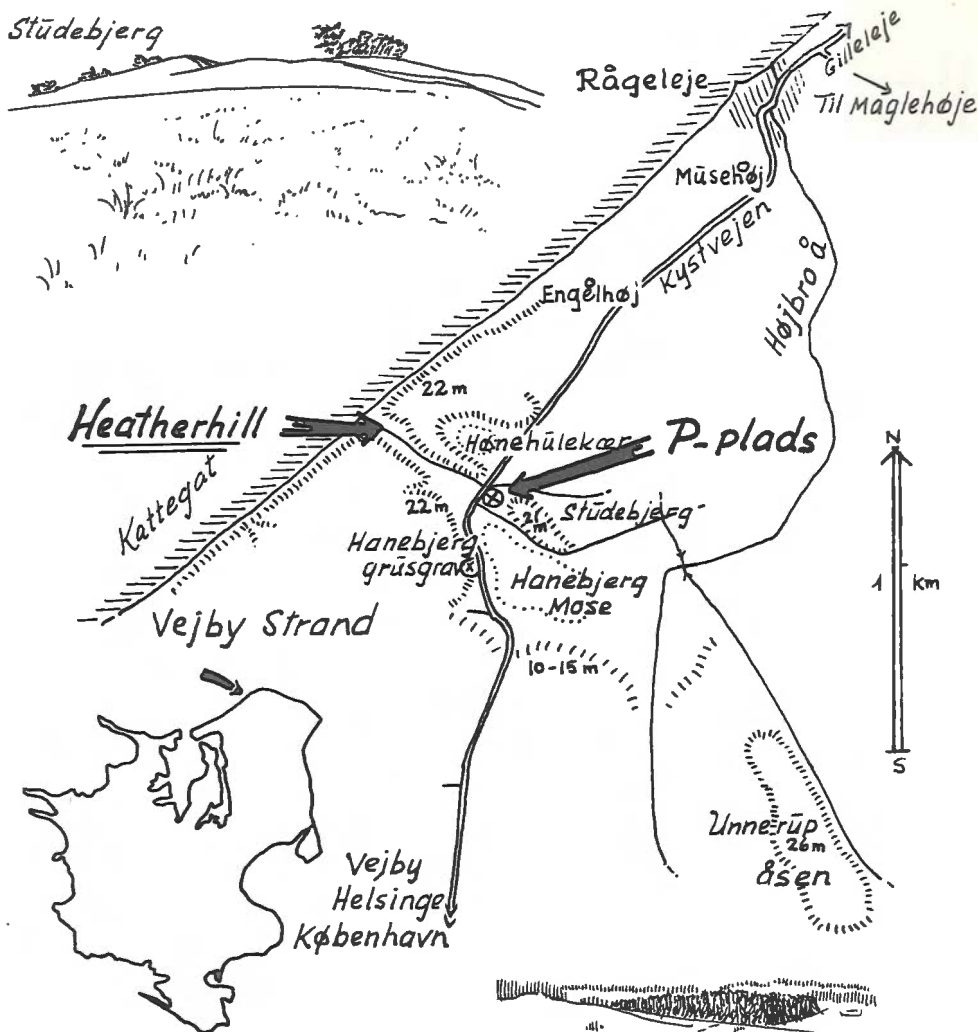
Området har, ligesom lignende naturskønne partier langs den sjællandske nordkyst, været ved at blive domineret af sommerhusbebyggelse. Men ved en fredning for få år siden lykkedes det at bevare en væsentlig del af det usædvanlige sceneri urørt. Hvert år kommer nu tusinder af turister til Heatherhill, som stedet hedder, for at spadsere i bakkerne eller gå ad stien ned til badestranden. Navnet Heatherhill er næsten det eneste, som erindrer om det store skotskprægede landsted, som indtil fornylig lå gemt bort i bakkerne.

Man passerer midt gennem det fredede område, når man på den nordsjællandske kystvej er 1 km vest for Rågeleje. Vil man af og kikke, skal man bruge den rummelige parkeringsplads lige ved vejen. Kiosk+toiletbygningen på pladsen kan være et besøg værd - blandt andet fordi den er beklædt med smukke nexøsandsstensplader, hærdnet ørkensand fra Bornholm.

Står man nu på parkeringspladsen, ser man straks det lange smalle Studebjerg (Spydbjerg, 21 m o.h.) syd for landevejen, og nord for vejen ses flere udløbere fra et højt sandet plateau, som med en omkring 22 m høj klint når ud til havet. Mellem to af disse udløbere går stien ud til Kattegat. I et andet mellemrum ligger Hønehulekær - nu en samling af små blin-kende tørveskær.

P

På vestsiden af Studebjerg ligger Hønebjerg mose. Kystvejen drejer her ind i land, stiger op på en flad slette med højden 10-15 m over havet og fortsætter hen ad denne slette næsten til Vejby. Man får virkelig let den tanke, at man her kører frem gennem en floddal, og dette indtryk er, som vi straks skal se, også ganske rigtigt.

Vest for sletten ligger et højt bakkeland af mo-

ræneler, som når op til et halvt hundrede meters højde ved Vejby Strand. Og østsiden af sletten ses hinsides et smalt åleje som et smalt bakkedrag, der har samme retning som Studebjerg. Landsbyen Unnerup ligger ved sydenden af den smalle bakke, der når højden 26 m o.h.

Unnerupbakken og Studebjerg, plateauet ud til Kattegat samt sletten består alle af lagdelt sand-smeltevandsaflejringer fra istidens slutning. Hvis man har gode øjne, vil man hist og her på den store slette omkring smeltevandselven kunne se småflokke af rensdyr, der med rimånden ud af halsen nipper til den sparsomme tundra-vegetation.

Begivenhederne, der for godt 17.000 år siden førte til dannelsen af dette landskab, kan have været således -

Det sidste, som egnen så til den skandinaviske indlandsis, var en gletscher, der kom fra syd, fra Østersøens brede dalgang. Denne lokalt sidste gletscher nåede måske ikke helt ud over den nuværende kyst men standsede i et landskab, der nogen tid før var dannet af en gletscher fra nordøst. Formodentlig lå landet dengang så lavt, at gletscheren næsten var i havniveau.

Foran gletscheren, der kom sydfra, dannedes en hedeslette af sand fra smeltevandselvene, der snoede sig ud foran gletscherkanten. Da gletscheren lå med sin nordgrænse tæt op mod den nuværende kystlinie, nåede den nudannede hedeslette op til et niveau, der nu findes godt 22 meter over havet. Rester af denne hedeslette ses nu som det nævnte plateau ud til kystklinten. I Hanebjerg grusgrav og hvor kystklinten ikke er tilgroet, kan man se hedesandet og -gruset. Det har stedvis et iøjnefaldende indhold af kul - stumper af sortskinnende brunkul, der må stamme fra Bornholm. Plateauet spores forresten i hele kystområdet mod nordøst, forbi Rågeleje.

Samtidig med hedesletten dannedes Studebjerg og Unnerup-bakken som åse i en tunnel eller kløft i gletscheren. I Unnerup åsen kan man takket være grusgrave se snit i sand-grus-lagene.

Under afsmeltingen synes der snart at være kommet en tid, da gletscherens bevægelse ophørte på grund af svigtende tilførsel af is sydfra. Som "dødis" kunne gletscheren ikke mere lukke de sprækker og udsmeltede søbassiner, der opstod. Sørnes bundlag af ler findes nuomstunder som efterladte mudderkager rundt omkring i det stærkt bakkede morænelandskab på Helsing-Blistrup-egnen. Den knejsende Ludshøj 1 km

syd for Blistrup er forresten et besøg værd. Mudder-
kageområdet begrænses nordpå af en bue fra Vejby gen-
nem Unnerup til Smidstrup og Græsted.

I sprækker i den døde gletscher aflejredes sand,
der blev efterladt som aflange bakker. De ligger på
linie mod sydøst fra Unnerup åsen og ned til Gribskov
(Haldbjerg). Et par af disse små-åse ses lige ved
vejen ind til København (imellem Helsinge og Kagerup).

Buen var grænse for den livløse gletscher, hvor-
fra smeltevandet fossede ud mod nordvest, nord og
nordøst.

I dalføret nord for Unnerup dannedes den smalle
hedeslette, som her ligger i 10-15 meters højde for
gradvis at sænke sig ud mod den nuværende kyst ved Rå-
geleje. Talrige grusgrave i den smalle hedeslette el-
ler smeltevands-floddal giver lejlighed til at se he-
desletten "indeni". I Hanebjerg mose samt Hønehulekær
lå en del af tiden frasmeltede dødispartier, som hin-
drede en udfyldning af disse områder med sand og grus.
Dødisklumpen over Hanebjerg mose lå også hen over ste-
det, hvor badestien nu går fra parkeringspladsen.

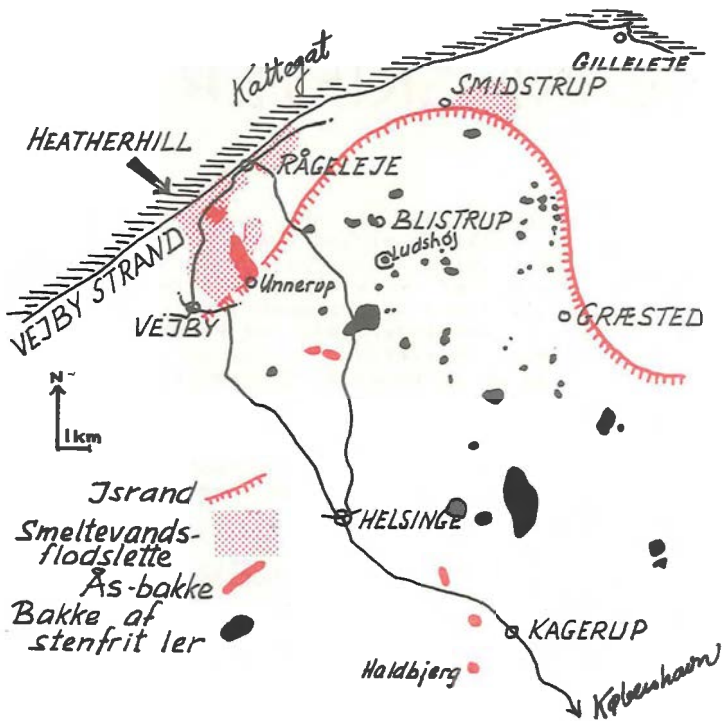
I vore dage afvandedes det hele af den lille Høj-
bro å, der kommer fra Helsinge og udmunder i Rågeleje.

Efter istidens slutning kom planter og dyr til
egnen. I Hanebjerg mose og Hønehulekær findes tørv,
som vil kunne fortælle derom. Langs den yderste kilo-
meter af Højbro å, lige ved og i Rågeleje, har man
fundet dynd og muslingskaller fra en smal fjord fra
littorinastrandannelser, som kystvejen nuomdage føl-
ger det første stykke fra Rågeleje mod Gilleleje.

Menneskene kom også. Fra Hanebjerg stammer sto-
re kværnsten fra yngre stenalder, og jævaldrende der-
med er en del løse fund fra markerne af smukke flint-
dolke og -segle. En plyndret og splittet gravhøj i
den nu fredede del af 22 m-plateauet har vel også til-
hørt stenalderen. Og går man ad stien fra parkerings-
pladsen mod nordvest op gennem en granklædt slugt,
kommer man via en sommerhusbebyggelse til en lille
gravplads, som er frilagt af Nationalmuseet - og som
har vist sig at have været brugt flere gange i løbet
af oldtiden. Bronzealderen har et værdigt minde i de
7 meget store gravhøje (Maglehøje) lige syd for Råge-
leje, men også selve Rågeleje har sine bronzealderhø-
je (oven på Musehøj, privat område), og imellem Råge-
leje og Heatherhill findes (også på privat område)
den meget store Engelhøj.

Sent i historisk tid gjorde sandflugt sig gælden-
de i Heatherhill-området. Flyvesandet satte ind over
land med vestenstorme og ligger nu indtil en kilome-
ter ind i land som lave sandtunger og tynde flade dæk-

ker. Øverst i kystklinten ses tydelige snit i disse flyvesandsdækker.

På stranden ved Heatherhill finder man et rodsammen af sten fra Norge, Sverige og Østersøbunden, hidført af gletschere fra de forskellige egne til forskellig tid. Foruden dem, som er lette at stedfaste inden for Skandinavien, er der mange, som i den henseende er mere ubestemmelige. Om de fleste af typerne får man god besked i den lille bog "Strandsten" af A. Noe-Nygaard.

Foruden strandstenene har man ved Heatherhill næsten altid god mulighed for at se "tungsand" som sorte lag i det almindelige hvide kvartssand på stranden. De sorte lag består af korn af magnetjernsten, titanjern og rubinrød granat.

Det skal ikke være nogen hemmelighed, at dansk istidsgeologi er et vanskeligt og broget arbejdsfelt. Om især Nordsjælland er der fremsat mange forskellige tolkninger, når det gjaldt at forklare landskabernes tilblivelse. Denne artikel bygger navnlig på en landskabsanalyse, som dr. S.A. Andersen har foretaget og omtalt i 1950. Interesserede henvises til hans afhandling, hvor afvigende synspunkter er refereret. ("Rågeleje Egnens Geologi", Meddelelser fra Dansk geologisk Forening, bind 11, siderne 543-557, København).